

STRATEGII ȘI POLITICI DE SECURITATE

**STRATEGIA NAȚIONALĂ DE APĂRARE:
INSTRUMENT DE COMUNICARE A RISCULUI
LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE. ORIGINI ISTORICE.¹**

Dr. Cristian NIȚĂ²

Dr. Valentin STOIAN

Abstract:

According to its current National Defense Strategy, Romania perceives “destabilizing actions in the Eastern neighborhood” as a threat to its national security. The paper aims to provide a historical analysis of the relations between the Romanian principalities and Russia, as well as of narratives of Russian identity, in order to understand what led to this situation. It begins by offering an overview of the method of historical analysis and presents its advantages and disadvantages. Further, it sketches a brief history of late Romanian-Russian relations during the late 18th and early 19th centuries. Finally, it concludes with showing the contemporary effects of historical developments on different and competing narratives of Russian identity.

Keywords: *Russia, national security, risk, National Defense Strategy, destabilizing actions.*

1. Introducere

În anul 2015, România a elaborat o nouă Strategie Națională de Apărare a Țării (SNAP), care o revizuieste complet pe cea anterioară, adoptată în 2006. SNAP 2015 reprezintă principalul instrument de comunicare al riscurilor la adresa securității naționale. Chiar în începutul secțiunii dedicate amenințărilor, documentul menționează „acțiunile destabilizatoare din vecinătatea estică”,

¹ “This work was supported by a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research and Innovation, CNCS – UEFISCDI, project number PN-II-RU-TE-2014-4-1669.”

² Dr. Cristian Niță este profesor în cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”. Dr. Valentin Stoian este cercetător în cadrul Institutului Național de Studii de Intelligence, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”.

care generează „provocări majore pentru securitatea spațiului euro-atlantic” și „instabilitate regională”, precum și posibile „fenomene negative, cum ar fi migrația, crima organizată și cu impact asupra potențialului de dezvoltare a economiei românești” (Strategia Națională de Apărare a Țării, 2015-2019). Aceasta reprezintă o evoluție considerabilă față de precedenta strategie (Strategia de Securitate Națională 2006), care nu includea decât o referire vagă la „conflictele regionale”, ca amenințare la adresa securității naționale, excluzând particularizarea unui actor de securitate.

Mai mult decât atât, într-o analiză a mediului de securitate regional, documentul definește Rusia dintr-o dublă perspectivă, argumentând că „acțiunile sale în regiunea Mării Negre, încalcă dreptul internațional și reprezintă o provocare pentru ordinea internațională prin conservarea conflictelor înghețate și anexarea Crimeii, ceea ce a readus NATO înapoi la misiunea sa inițială de asigurare a apărării colective” (Strategia Națională de Apărare, 2015) și susținând că, „Rusia încearcă să-și consolideze statutul de putere regională, acțiunile sale afectând stabilitatea regională și traiectoria europeană a Ucrainei, Moldovei și Georgiei” (Strategia Națională de Apărare, 2015).

Lucrarea de față își propune să ofere o imagine de ansamblu, asupra modului în care, etapele istorice au condus la acest rezultat și de a analiza istoria relațiilor româno-ruse. Lucrarea susține faptul că, o combinație de interacțiuni istorice negative și de evoluții complexe ale narațiunii (lor) identității ruse a avut un rol determinant în acest sens.

În prima secțiune, lucrarea discută avantajele și dezavantajele analizei istorice, văzută ca o metodă de cercetare unică, cu scopul de a compara perioade istorice, în scopul de a extrage asemănările și diferențele dintre ele. În al doilea rând, lucrarea analizează relațiile româno-ruse la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, în scopul de a stabili rădăcinile istorice ale acestei animozități. În cele din urmă, lucrarea analizează competiția dintre narațiunile identității rusești la începutul perioadei post-sovietice și susține că, al doilea factor crucial în definirea acestei identități a fost înfrângerea relativă a „orientării europene” a politicii externe a Rusiei.

2. Metodologia – analiza istorică

Analiza istorică ne permite, pe de o parte, să învățăm din lecțiile trecutului. Acțiunile agresive ale Rusiei au reapărut pe fondul existenței unor traume istorice, provocate de „intersectarea” violentă a istoriilor naționale ale statelor central și est-europene cu istoria imperială rusă. Modernitatea acestor state a fost marcată de persistența și materializarea intențiilor expansioniste ale Rusiei în acest spațiu. Efectele de lungă durată ale acestor acțiuni pot fi

observate, prin persistența, la nivelul mentalului colectiv al populațiilor acestor țări, a amintirilor istorice legate de perioadele de ocupație, de vulnerabilitățile sistemice ale est-europenilor, exploatate de vecinul estic și de tendința Occidentului de a recunoaște interesele speciale ale Rusiei în raport cu acest spațiu.

Pentru decelarea patternurilor istorice, proiectul utilizează analiza istorică comparată și cronologia. Analiza istorică comparată presupune identificarea etapelor istorice și a episoadelor/politicilor istorice distincte și utilizarea acestora drept cazuri pentru comparație. Similitudinile acestora permit cercetătorului, să discearnă *modus operandi*-ul Rusiei, în relația sa cu țările din Europa Centrală și de Est.

În această lucrare, analiza istorică comparată urmărește identificarea unui pattern acțional rusesc, în Europa Centrală și de Est, între a doua jumătate a secolului XVIII și începutul secolului XXI. Durata relativ extinsă de timp a fost aleasă datorită continuității istorice a politicilor Rusiei, față de regiunea central și est-europeană, pe tot parcursul acestui interval de timp. Începutul acestei perioade este marcat de primele contacte între Rusia și Occident, prin importarea de modele organizaționale occidentale și prin începutul expansiunii rusești către Vest. Pe de altă parte, considerente de fezabilitate și de specificitate ale comportamentului rusesc au determinat limitarea ariei geografice acoperite, la regiunea Europei Centrale și de Est.

Ca metodă de cercetare, analiza istorică ne permite să identificăm posibilele direcții, metode și mijloace (militare, politice, economice, culturale) utilizate de Rusia, în vederea multiplicării și extinderii prezenței sale în Europa Centrală și de Est. În plus, concluziile analizei conduc spre o mai bună înțelegere a reacțiilor militare și non-militare ale Rusiei, față de potențiala aderare la NATO și UE a țărilor ex-sovietice, precum și a strategiei de recucerire a acestui spațiu. Tentativele rusești de recucerire a acestor state produc deja efecte asupra sistemului european de securitate și asupra fundamentelor politice, economice, sociale și culturale ale UE, reprezentând cea mai importantă provocare de securitate, pentru comunitatea euroatlantică.

În ultimul rând, lucrarea generează o analiză a modului în care, conducerea rusă maschează slăbiciunile economice, discrepanțele sociale și scăderea demografică accentuată ale actualului stat rus, prin apelul la moștenirea istorică și politică și prin promovarea conceptelor de slavofilism și mai ales de eurasianism.

3. Acțiunile Rusiei în spațiul Principatelor Române – sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea

Relația antagonică dintre Rusia și vecinătatea sa imediată a devenit evidentă spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, când, în urma unei serii de conflicte cu Imperiul Otoman, Imperiul Rus a devenit o putere europeană, prin anexarea, în mai multe etape, a sudului și vestului Ucrainei, a litoralului baltic și a celui pontic, ceea ce i-a permis accesul la rutele comerciale europene. Noul rol geopolitic asumat de țarii ruși, având ca pretext misiunea de salvare a creștinilor ortodocși din Imperiul Otoman, a avut efecte inclusiv în interiorul societății ruse, care s-a transformat în timpul domniei lui Petru cel Mare dintr-o autocrație de tip asiatic într-una europeană, cu ambiții imperiale. Acest proiect imperial a fost dezvoltat cu adevărat de țarina Ecaterina cea Mare, cea care a imprimat direcția de acțiune spre regiunea Europei Centrale și de Est. „Noua Romă” sau „noul Bizanț” și-a asumat rolul de a integra în Imperiu, toate teritoriile aflate cândva în sfera de influență a vechiului Bizanț, dar și hinterlandul central-european, cu rol de protecție în fața puterilor europene continentale, aflate de asemenea în expansiune, Prusia și Imperiul Habsburgic.

În acest context, ca o reacție a puterilor europene la tendințele expansioniste ale Rusiei, la începutul secolului al XIX-lea a fost adus în dezbaterea publică un document, Testamentul lui Petru cel Mare, care sintetizează direcțiile de acțiune ale Rusiei: controlul teritoriilor europene ale Imperiului Otoman, care să asigure accesul Rusiei, prin strâmtorile Bosfor și Dardanele la Marea Mediterană; controlul statelor vecine din Europa de sud-est și centrală; expansiunea parțială spre vestul continentului. Deși specialiștii au contestat autenticitatea acestui document, conținutul său exprimă sintetic o strategie de politică externă a Rusiei, care a fost aplicată indiferent de natura regimului politic. Tot în această perioadă, la nivelul societăților europene a fost dezvoltat un sentiment rusofob, care s-a accentuat pe măsură ce, societățile în cauză au luat contact direct cu realitățile rusești exprimate, prin ocupații militare, anexări teritoriale, schimbări politice, deportări de populație, colonizări de populații alogene, control economic strict, inginerii sociale sau falsificări și deformări ale identității naționale. **Una din primele societăți confruntate cu această situație, alături de cea poloneză, a fost cea din Țările Române, în timpul ocupațiilor militare de la începutul secolului XIX.** Dacă în secolul XVIII, trupele de ocupație rusești au fost receptate, în mare măsură, de populație și elite ca *eliberatori*, fapt ce a condus chiar la înrolarea locuitorilor în corpurile de voluntari, sub conducerea unor comandanți de origine română (vezi cazul fraților Cantemir), schimbarea obiectivelor imperiale ruse la sfârșitul secolului al XIX-lea, apariția proiectului

dacic, în fapt crearea unui stat tampon față de Imperiul Habsburgic sau cel Otoman, format din Țara Românească și Moldova, controlat de Rusia ca prim pas în direcția anexării celor două state, a produs schimbări treptate și la nivelul mentalului colectiv. Episoadele relatate de contele francez Louis Langeron despre atrocitățile comise de armata rusă în Moldova, în timpul campaniei militare dintre 1787-1792, este reprezentativ pentru modul de reprezentare al soldatului rus în societatea românească.

Jefuirea programată a Țărilor Române, în vremea ocupației militare din perioada 1806-1812 sau din perioada 1828-1834, intențiile evidente de anexare a acestor state și raptul teritorial din 1812 au conturat sentimentul rusofob la nivel colectiv. Așa cum se exprimă Neagu Djuvara, în jurul anului 1830, această atitudine rusofobă era generalizată. *„Atâtea nenorociri adunate, din vina, directă sau indirectă, a ocupantului, aveau să exacerbeze în țară sentimentul antirusesc și, fapt nou, de acum înainte, avea să fie un sentiment generalizat în toate păturile populației”* (Udrea, 2012). Momentul 1878 este la fel de important în explicarea atitudinii ostile a societății românești față de Rusia, urmare a atitudinii neprincipiale a aliatului rus, care încalcă prevederile Convenției din aprilie 1877 și reanexează sudul Basarabiei, conflictelor permanente dintre populație și trupele ruse, intenției Rusiei de a schimba regimul politic de la București și de a ocupa militar teritoriul statului român.

4. Narațiunile identității ruse – între conciliere și confruntare cu Vestul

Istoria modernă și contemporană a spațiului central și est-european este marcată de permanentele proiecte expansioniste rusești, care tind să evolueze cu o regularitate ciclică. Evoluțiile recente din Ucraina confirmă existența și permanenta re-emergență a acestor proiecte.

Actualmente, elitele rusești reînvie ideea rusă, prin recuperarea trecutului imperial și prin invocarea obsedantă a catastrofei geopolitice reprezentate de destrămarea URSS. Legătura între modul în care este construită identitatea rusească și reacțiile militare și non-militare ale Rusiei, față de posibila aderare a statelor ex-sovietice (*„vecinătatea imediată”*) la spațiul de securitate euroatlantic, precum și strategia de reintegrare politică, economică și ideologică a arealului central și est-european într-un *„commonwealth postsovietic”* nu au fost pe deplin cercetate. Modul în care Rusia își utilizează legăturile politice, acordurile comerciale sau amprenta moștenirii istorice, pentru a submina instituțiile democratice și pentru a aduce acest spațiu mai aproape de interesele sale necesită o investigație științifică atentă. Rusia nu acționează, în prezent, precum URSS-ul în perioada

Războiului Rece, ci profită de reșezarea centrelor de influență la nivel global și de lipsa descurajării simetrice est-vest, pentru a impune spațiului central și est-european un proiect politic neoimperial.

Exacerbarea rolului identității rusești în crearea unui „*commonwealth postsovietic*” din perspectivă politică, economică, militară sau culturală are la bază concepte precum „*vecinătatea imediată*” sau „*Ruskii Mir*”. Al doilea concept, mai puțin uzitat în studiile dedicate spațiului estic, se referă generic la diaspora rusă sau rusofonă („*Lumea Rusă*”), care menține contacte strânse cu Moscova, autoritățile folosesc adesea termenul *Ruskii Mir*. Rusia și-a reactualizat politica privind propria diasporă în timpul mandatului lui Putin, realizând că, aceasta reprezintă o sursă de putere și un posibil instrument de soft power. Mai mult decât atât, dorind să-și recâștige statutul de superputere globală, aceasta a trebuit să demonstreze, că este capabilă să aibă grijă de foștii cetățeni sovietici, înrudiți prin limbă și cultură.

La fel de importanți în discursul oficial sunt termenii de ***russskiy***, care se referă la etnicii ruși și ***rossisskiy***, care se referă la cetățenii Federației Ruse. Un al treilea termen, ***sootchestvennikii*** sau ***compatrioți***, înglobează ambele categorii, precum și indivizi care au legături cu Rusia prin cultură sau legături de familie. Guvernul rus definește termenul „compatriot” într-o accepțiune mai largă, pentru a include „categorii de limbă, istorie, moștenire culturală, tradiții și obiceiuri (legate de statul rus) și rude directe”, persoane care, „trăiesc dincolo de granițele Federației Ruse, având conexiuni spirituale, culturale și de ordin legal cu Rusia”, sau „persoane ale căror rude directe au trăit pe teritoriul Federației Ruse sau al Uniunii Sovietice”. Cu toate acestea, capacitatea de a vorbi limba rusă nu garantează automat loialitatea față de acest stat. Este important de avut în vedere că sistemul politic și social sovietic a creat presiuni puternice – și stimulente majore – pentru ca **membrii grupurilor etnice non-ruse din URSS să vorbească limba rusă**. Pe lângă politicile active de rusificare, capacitatea de a vorbi rusa a reprezentat, adesea, o porțiță de intrare în cercurile înalte ale elitei sovietice, grupate în jurul Partidului Comunist sau „Komsomol” (Liga Tinerilor Comuniști).

Interesant este că, în ultima vreme, președintele Putin a folosit mai des termenul *russskiy* (etnic rus). În trecut, el uza cu precădere de varianta *rossisskiy* (cetățean rus). După anexarea Crimeii, a vorbit tot mai mult de etnicii ruși din afara granițelor (*russskiy*). Schimbarea pare menită să sporească sentimentele naționaliste și să promoveze unitatea culturală, dincolo de granițele Federației. Totuși, conceptul *compatriot* este cel mai prevalent în literatura guvernamentală (Zakem, Saunders, Antoun, 2015, 4).

Ambasadele ruse și alte organizații pe care Moscova le-a creat pentru a promova ideile rusești servesc, de fapt, la a transforma diaspora rusă într-un instrument politic obedient împotriva Occidentului, aceste organizații fiind tratate în moduri care amintesc de practicile sovietice, potrivit șefului organizației compatrioților ruși din Olanda, Grigory Pasternak. Acesta susține că, *dacă nu ești de acord cu politicile Kremlinului*, este foarte greu să poți fi implicat în *tot ceea ce înseamnă diseminarea culturii ruse în afara granițelor*.

Mai mult decât atât, afirmă el, oficialii și presa rusă induc în eroare în mod intenționat publicul larg despre rolul diasporei ruse, vorbind despre *sute* de participanți la evenimente, în care au fost prezenți doar câțiva oameni și având grijă să transmită exclusiv mesajele susținătorilor regimului moscovit, în niciun caz să vorbească despre *toate* opiniile din rândurile comunității. Poate cel mai îngrijorător aspect, parte a moștenirii sovietice, este că, ambasadele și organizațiile ruse, care ar trebui să le susțină, sunt foarte preocupate în a crea *pseudo-organizații cu pseudo-experti, pseudo-avocați și pseudo-jurnaliști*, pe care autoritățile de la Kremlin le-ar folosi, pentru a izola punctele de vedere defavorabile și a le promova pe cele proprii.

Dacă Occidentul se găsește în situația de a nu avea strategii de reacție în fața acțiunilor Rusiei, explicația constă în evaluarea greșită a trecerii de la ideea comunistă la ideea rusă, fără a înțelege modul în care, a fost recuperat și reevaluat atât patrimoniul istoric sovietic, cât și cel imperial rus, integrând paranteza reprezentată de perioada comunistă în naționalismul istoric (Tismăneanu, 2015 a). Neo-sovietismul promovat și încurajat de Putin are în centrul discursului ideea de stat rus sub toate formele sale autoritare sau totalitare (Tismăneanu, 2015 b)³. Ideea este personificată de imaginea reprezentată de Ivan cel Groaznic, Petru cel Mare, generalul Suvurov, generalul Kutuzov, Alexandru al III-lea, fondatorul CEKA, Dzerjinski, generalul albgardist Denikin și, mai ales, Iosif Visarionovici Stalin.

Slăbiciunile economice, discrepanțele sociale și scăderea demografică accentuată ale actualului stat rus sunt mascate de apelul la moștenirea istorică și necesitatea recuperării moștenirii politice, prin promovarea conceptelor de

³ Jurnalista americană de origine rusă, Masha Gessen, consideră că Putin are capacitatea unică de a spune în același timp două lucruri contradictorii. Este întruchiparea a ceea ce s-a numit "double think", o tactică retorică pe care fostul ofițer KGB o favorizează în toate intervențiile sale publice. Exemplu: nu există trupe ruse în Ucraina! Răspunsul ține de anestezierea morală a populației, de cultivarea amneziei și a relativismului valoric. Ideologia lui Putin se bazează pe sentimente acut anti-occidentale.

slavofilism și mai ales de eurasianism (Goșu, 2016)⁴. Este ceea ce analiștii numesc viziunea eurasiatică, spre deosebire de cea eurasiană a administrației ruse. Revendicând identitatea eurasiatică, Rusia se definește ca un stat din Europa, care se integrează în Europa și este vehiculul geopolitic, care „transportă” cultura și valorile europene în Asia, profitând la maxim de situația geografică excepțională a spațiului rus, ceea ce îi asigură/conservă unicitatea ca putere globală, dată de spațiu și nu de mijloacele reale (Carrère d'Encausse, 2010, 79).

Loialitatea față de ideea „Mamei Rusia” este cea care mobilizează masele, nu prosperitatea economică. Permanentă necesitate geopolitică a acestei puteri continentale de a-și securiza frontiera vestică, prin politici expansioniste nu a fost dependentă de o economie sustenabilă. Este ceea ce George Friedman definește ca, opoziția dintre modelul spartan de dezvoltare și cel atenian. Paradoxal, loialitățile și mobilizarea internă compensează în situații de criză resursele și capacitatea de a coagula alianțe (Friedman, 2016).

Conform acestei narațiuni, nu comunismul a fost o paranteză istorică în calea continuității ideii ruse, ci perioada de început a statului rus rezultat din lovitura de stat ratată din august 1991, moment istoric exploatat de anumite facțiuni „liberale” ale PCUS, pentru a încerca impunerea unui model de dezvoltare occidental, care să acomodeze valorile occidentale cu identitatea istorică rusă. Încununarea acestei direcții a fost reprezentată de strategia de integrare în societatea statelor civilizate, cunoscută și sub denumirea de „doctrina Kozârev”. Asemenea prooccidentalilor din secolul XIX, elita politică rusă post-sovietică considera că, orice problemă stringentă de natură internă sau externă a Rusiei poate fi soluționată, doar prin apelul la experiența Occidentului și cu ajutorul acestuia (Secrieru, 2008, 96). Pierderea Imperiului și catastrofa economică, provocată de dispariția realității sovietice, au obligat Rusia să accepte modelul occidental de dezvoltare, statutul de mare putere fiind afectat ireversibil. Evgheni Primakov identifică, în istoria recentă a Rusiei, un moment asemănător determinat de pierderea războiului Crimeii, fapt ce, a determinat izolarea și marginalizarea Rusiei pe plan internațional, pe fondul unor vulnerabilități sistemice ale societății ruse. De aceea, modelul de urmat este cel propus de cancelarul Gorceakov în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, dezvoltarea internă bazată pe o politică externă prudentă, care să asigure țării pacea și stabilitatea (Carrère d'Encausse, 2010, 76-77).

⁴ Doi dintre ideologii de marcă ai mișcării sunt Piotr Savițki și Lev Gumiliov. Teoria lansată de ei încearcă să acrediteze ideea că, eurasianismul este superior atât bolșevismului, cât și liberalismului occidental. Civilizația rusă este construită în antiteză cu cea occidentală, reprezentând o sinteză între slavi și popoarele migratoare, în special cele turcice, viitorul rușilor fiind legat organic de popoarele Asiei Centrale. Actualmente, neoeurasianismul este reprezentat de Aleksandr Dughin, ziaristul Mihail Leontiev și profesorul Igor Panarin.

În acest context, se poate sublinia faptul că, niciodată în istoria modernă, Occidentul nu a avut o atât de mare influență politică și economică asupra Rusiei, ca în perioada 1991-1993. Această fereastră de oportunitate (1991-2008) nu a fost fructificată decât la nivel simbolic, într-o serie limitată de proiecte de cooperare între UE și Rusia: favorizarea unor relații economice preferențiale, în special în sectorul energetic; integrarea Rusiei în G8, procesul protocolului de la Kyoto sau Organizația Mondială a Comerțului (OMC); recunoașterea principiului *"Russia first policy"* în spațiul ex-sovietic. A fost complet ratat proiectul comun de securitate europeană, ultima încercare a Rusiei în această direcție, propunerea lansată de Dimitri Medvedev în 2008 la Berlin, fiind ignorată de Occident (Nițoiu, 2015). În fapt, în toată această perioadă, Occidentul a mimat existența unui parteneriat, chiar și simbolic cu Rusia. O subliniază tranșant Zbigniew Brzezinski în 1994: „eu spun că nu este și nu poate să fie un parteneriat serios (zrelfi) cu Rusia. Ea nu este, în momentul de față, un partener ci un **client**” (Carrère d'Encausse, 2010, 21).

Vladimir Putin a schimbat această paradigmă a vocației profund europene a Rusiei, prin acțiunile inițiate în Estonia (2007), Georgia (2008) și Ucraina (2014), identificându-se ca inamic real al Occidentului. Într-un discurs din martie 2014, prin care justifică acțiunile din Crimeea, Putin a afirmat că, *„occidentalii ne-au mințit de nenumărate ori, au luat decizii pe la spatele nostru și ne-au pus în fața faptului împlinit”*, referirea directă fiind la extinderea NATO în est și la dezvoltarea de capacități militare la frontierele Rusiei⁵. Mai mult, acordul Minsk II nu a făcut, decât ca proiectul de re-sovietizare a regiunii inițiat de Putin să primească confirmarea din partea Occidentului. Așa cum aprecia Françoise Thome, la Minsk „l-am forțat pe Poroșenko să cedeze exigențelor lui Putin și ne-am angajat să subvenționăm zonele ocupate din Ucraina” (Tismăneanu, 2015 a).

Acordul de încetare a focului, în zonele Donețk și Luhansk, a fost încheiat la Minsk în Februarie 2015 și prevede următoarele: 1. Încetarea focului în estul Ucrainei va intra în vigoare duminică, 15 februarie, la ora 00.00 (ora Kievului); 2. Retragera armamentului greu. Părțile au convenit asupra unei zone demilitarizate, de-a lungul liniei de front, care era în vigoare în septembrie. OSCE va monitoriza această zonă, care va avea o întindere cuprinsă între 50 și 150 de kilometri, în funcție de raza de acțiune a armelor.

⁵ Transcript: *Putin says Russia will protect the rights of Russians abroad, march 18, 2014, accesat la data de 25.03.2014*. În anul 1997, Occidentul a inclus în raporturile cu Rusia, înainte de prima extindere spre Est a NATO, strategia 'celor 3 Nu'. Președintele american Bill Clinton afirma atunci, că *"NATO has no intention, no plan and no reason"*, pentru amplasarea de armament nuclear și trupe combatante în noile state membre, și invita Moscova ca partener în Consiliul NATO-Rusia (structură de cooperare suspendată în primăvara lui 2014).

Retragerea se va încheia la 1 martie; 3. OSCE își va folosi dronele și observatorii pe teren, precum și imagini din satelit și date radar pentru a se asigura că ambele părți respectă acordul; 4. Kievul și rebelii vor negocia termenii viitoarelor alegeri locale în zonele rebele, ceea ce îi va readuce în cadrul legal al Ucrainei. Kievul va adopta o legislație privind autoguvernarea care să fie acceptabilă pentru republicile autoproclamate; 5. Kievul va declara amnistie generală pentru rebeli; 6. Un schimb de prizonieri trebuie să aibă loc la cinci zile de la retragerea completă, respectiv în 19 zile, dacă retragerea armamentului se va face în perioada maximă prevăzută de acord; 7. Convoaiele cu ajutor umanitar vor primi acces neîngrădit în zonele afectate de război. Va fi pus în funcțiune un mecanism internațional de monitorizare; 8. Kievul va relua legăturile economice, plățile sociale și serviciile bancare în zonele separatiste, întrerupte anterior, ca răspuns la alegerile organizate în republicile autoproclamate. Această prevedere este subiectul unor negocieri ulterioare; 9. După organizarea alegerilor locale, în regiunile Donețk și Lugansk, Kievul va reinstaura controlul asupra granițelor lor cu Rusia. Tranziția ar putea dura, perioadă necesară unei reforme constituționale cuprinzătoare în Ucraina; 10. Toate trupele străine, armamentul greu și mercenarii vor fi retrași din Ucraina. Grupările armate ilegale vor fi dezarmate, dar autoritățile locale din Donețk și Lugansk vor putea avea unități de miliție legale; 11. Kievul va implementa o reformă constituțională cuprinzătoare până la sfârșitul anului, care va descentraliza sistemul politic ucrainean și va oferi privilegii regiunilor Donețk și Lugansk. Privilegiile includ autodeterminare în privința limbii, libertatea de a numi procurori și judecători și stabilirea unor relații economice cu Rusia; 12. Observatorii OSCE la alegeri vor verifica, dacă alegerile locale din republicile autoproclamate corespund standardelor internaționale. Procedura exactă pentru alegeri este subiectul unor negocieri ulterioare; 13. Discuțiile în cadrul 'grupului de contact' (format din liderii autoproclamatelor republici Donețk și Lugansk, un reprezentant al OSCE, fostul președinte ucrainean Leonid Kucima și ambasadorul rus în Ucraina) se vor intensifica în diverse moduri (<http://www.stiriflux.ro>, 2015).

5. Concluzii

Lucrarea susține că, o combinație a conflictelor istorice și a evoluțiilor identitare în spațiul rusesc sunt principalii factori, care au contribuit la starea tensionată actuală dintre România și Rusia. Intensitatea tensiunilor este evidențiată, prin promovarea Rusiei ca principală amenințare, în Strategia Națională de Apărare 2015, situația evoluând considerabil față de strategia din 2006. De asemenea, experiența istorică românească directă, în raport cu

trupele ruse de ocupație este extrem de negativă. O serie de interacțiuni traumatizante, la nivelul mentalului colectiv, au avut loc între Țările Române și Rusia, în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea, iar acestea au culminat cu ocupația rusă (sovietică) din 1945.

Astfel, pentru a concluziona, evoluțiile actuale din vecinătatea estică a României reprezintă, în conformitate cu Strategia Națională de Apărare, o amenințare la adresa securității naționale. Cu toate acestea, evoluțiile recente au adânc înrădăcinate originile istorice ale raporturilor româno-ruse, care trebuie să fie conștientizate, în scopul de a se ajunge la o înțelegere mai largă a contextului actual de securitate.

Bibliografie

- 1) Cele 13 puncte ale acordului de la Minsk (2015), <http://www.stiriflux.ro>, 12.02.2015.
- 2) Carrère d'Encausse, H. (2010), URSS a murit, trăiască Rusia!, Editura Artemis, București, p. 79, 76-77, 21.
- 3) Friedman, G. (2016), Mapping Russia Strategy, www.mauldineconomics.com/this-week-in-geopolitics/mapping-russias-strategy, accessed on 01.03.2016.
- 4) Goșu, A. (2016), Doctrina euroasiatică, între teorie și practică. www.revsita22.ro/doctrina-euroasitica-intre-teorie-si-practica-15189.html, Accesat pe 19.03.2016.
- 5) Nitoiu, C. (2015), Două lumi din ce în ce mai diferite: Este posibilă o reconciliere adevărată între Europa și Rusia?, www.contributors.ro/global-europa/doua-lumi--din-ce-in-ce-mai-diferite-este-posibiola-o-reconciliere-adevarat-intre-europa-si-rusia/, decembrie 24, 2015, Accessed on 21.03.2015.
- 6) Secrieru, S. (2008), Rusia după Imperiu, Institutul European, București.
- 7) Tismaneanu, V. (2015 a), Despre Putin și putinism: Masha Gessen la University of Maryland (din Washington, Vladimir Tismăneanu și Marius Stan), 22.05.2015 <http://www.contributors.ro/global-europa/despre-putin-%C8%99i-putinism-masha-gessen-la-university-of-maryland-din-washington-vladimir-tismaneanu-%C8%99i-marius-stan/>, Accesat on 21.04.2015.
- 8) Strategia Națională de Apărare a Țării, 2015-2019, http://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf, accesată pe 30.05.2016, Strategia de Securitate Națională a României 2006, <http://old.presidency.ro/static/ordine/CSAT/SSNR.pdf>, accesat pe 07.06.2017.
- 9) Tismăneanu, V. (2015 b), Foloasele kremlinologiei: Alain Besançon deconstruiește absolutismul putinist, <http://www.contributors.ro/global-europa/foloasele-kremlinologiei-alain-besancon-deconstruie%C8%99te-absolutismul-putinist-partea-i-prezentare-si-traducere-de-vladimir-tismaneanu-si-marius-stan> Accesat pe 25.03.2015.

10) Udrea, M. (2012), Originea rusofobiei la români. De ce am ajuns să îi urâm pe ruși, http://adevarul.ro/news/societate/originea-rusofobiei-romani-ajuns-uram-rusi-1_50ae60847c42d5a6639c2f75/index.html, accesat 7.06.2015.

11) Zakem, V., Saunders, P., Antoun, D. (2015), Mobilizing Compatriots: Russia' s Strategy, Tactics and influence in the Former Soviet Union, CAN Analysis & Solutions, November 2015, https://www.cna.org/CNA_files/PDF/DOP-2015-U-011689-1Rev.pdf, accesat la data de 17.03.2016.